

DJ2 – grafové jazyky

slajdy k přednášce NDBI006

**Jaroslav
Pokorný**

Obsah

1. Úvod
2. Grafové databáze
3. Dotazy nad grafy
4. Funkcionalita, složitost
5. Výpočetní síla
6. Neo4j - jazyk Cypher
7. Modelování grafových databází
8. Závěr
9. Literatura

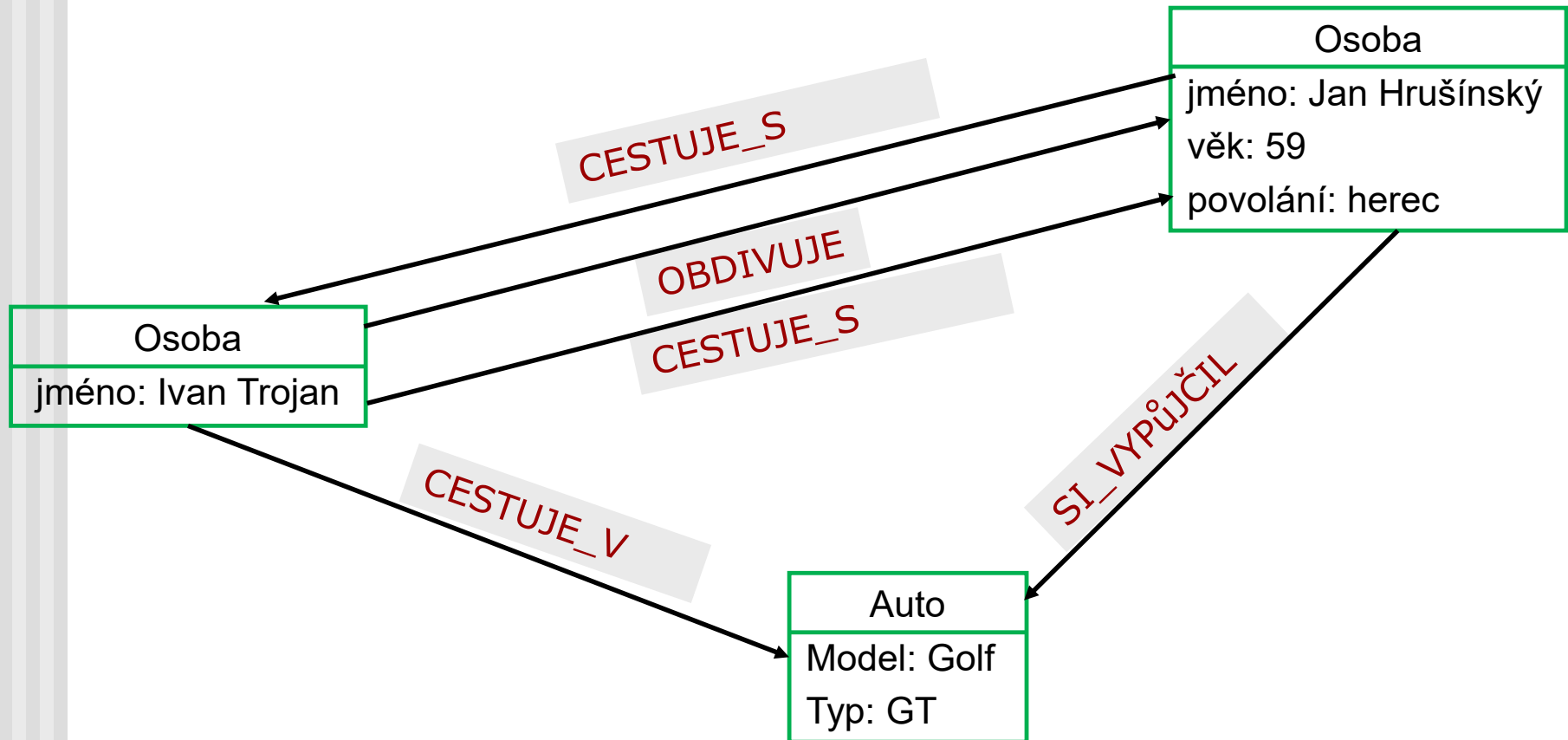
Úvod

- Grafové databáze:
 - data reprezentovaná v podobě grafu
 - kolekce více grafů
- Aplikační oblasti:
 - hypertext
 - sémantický web
 - sociální sítě (Facebook, Twitter, ...)
 - dopravní sítě
 - sémantické asociace (vyšetřování trestné činnosti)
 - biologické sítě
 - ... atd.

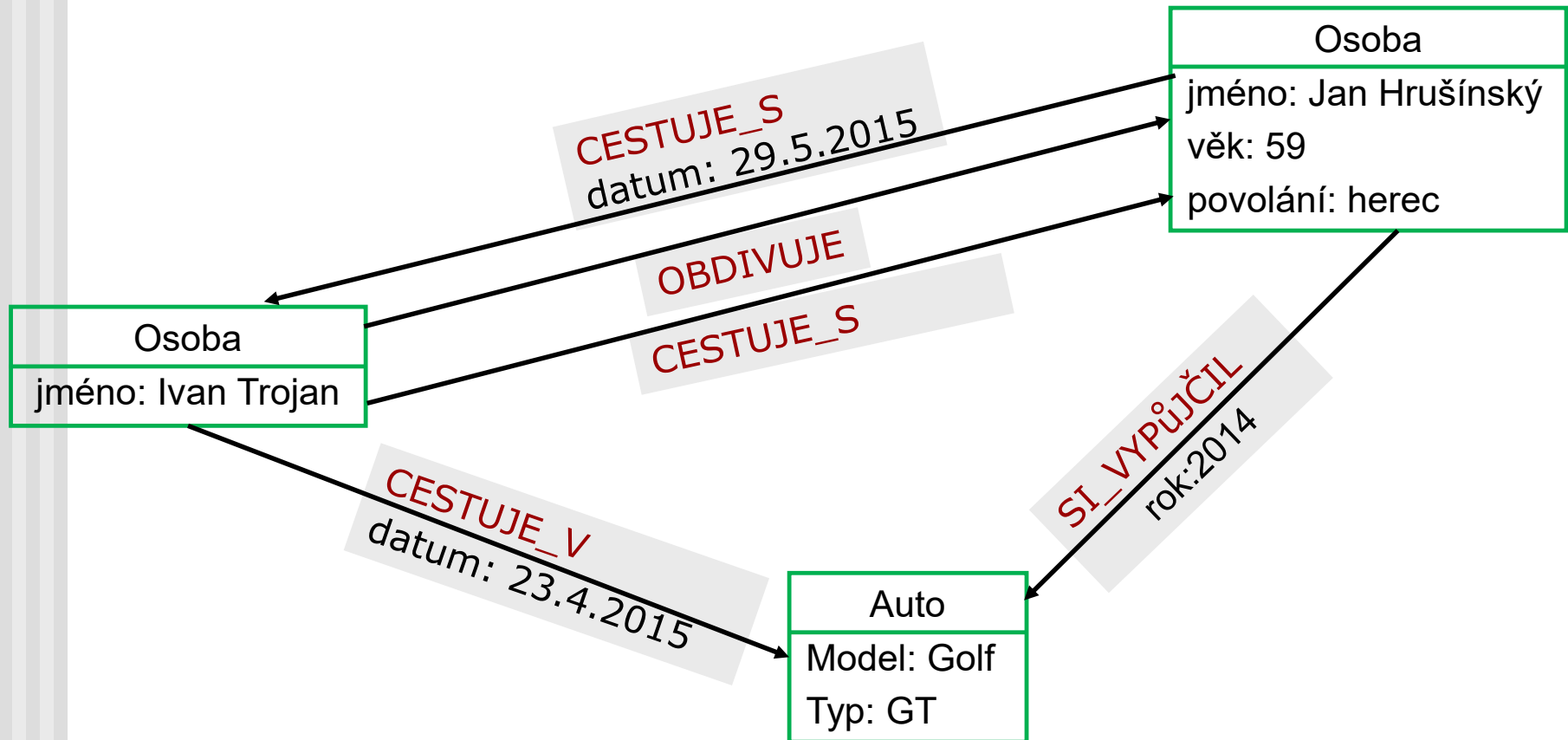
Datový model

- Orientovaný nebo neorientovaný graf (vážený graf, s ohodnocenými hranami, někdy i hypergraf, multigraf)
- Konceptuálně:
 - uzly s vlastnostmi (atributy)
 - označené vztahy s vlastnostmi (atributy)
- Nejčastější případ: **orientovaný atributový graf** (spíše **multigraf**) **s označenými hranami**.
Nověji: i uzly mají označení.

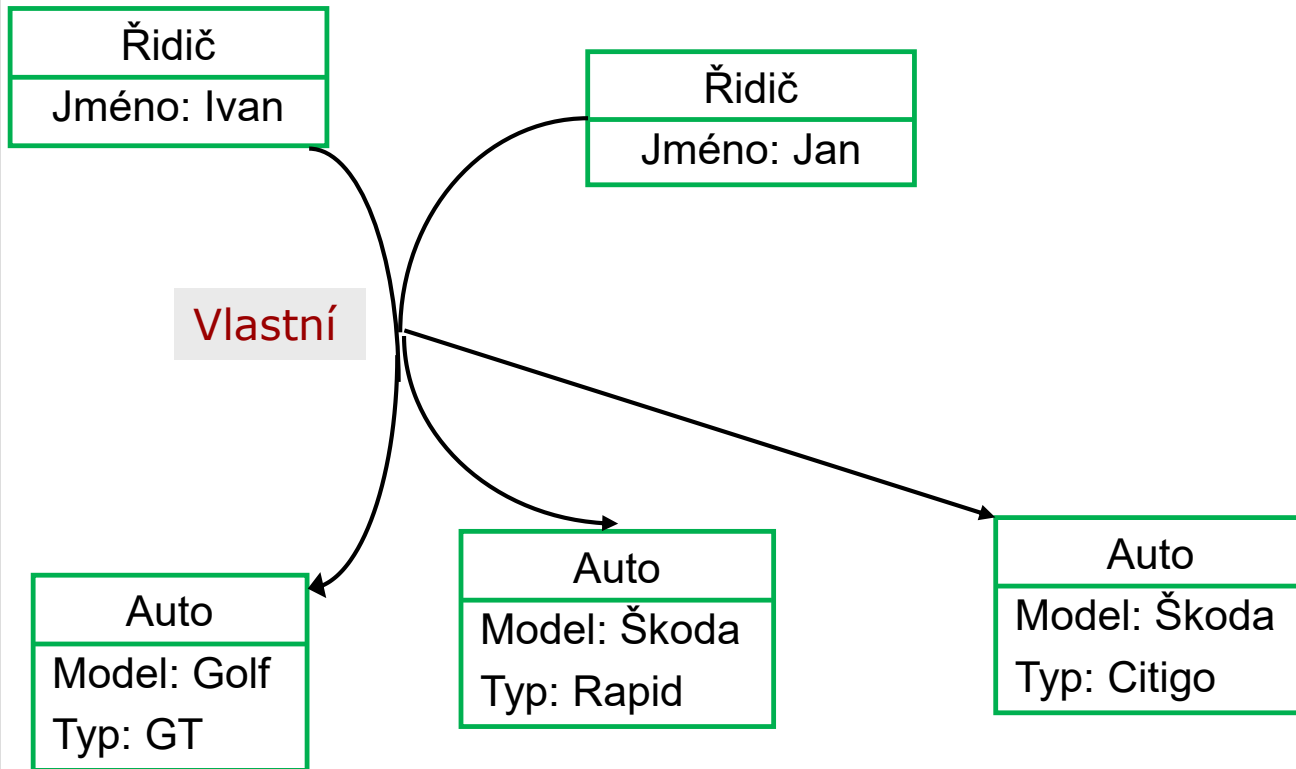
Příklad orientovaného atributového multigrafu

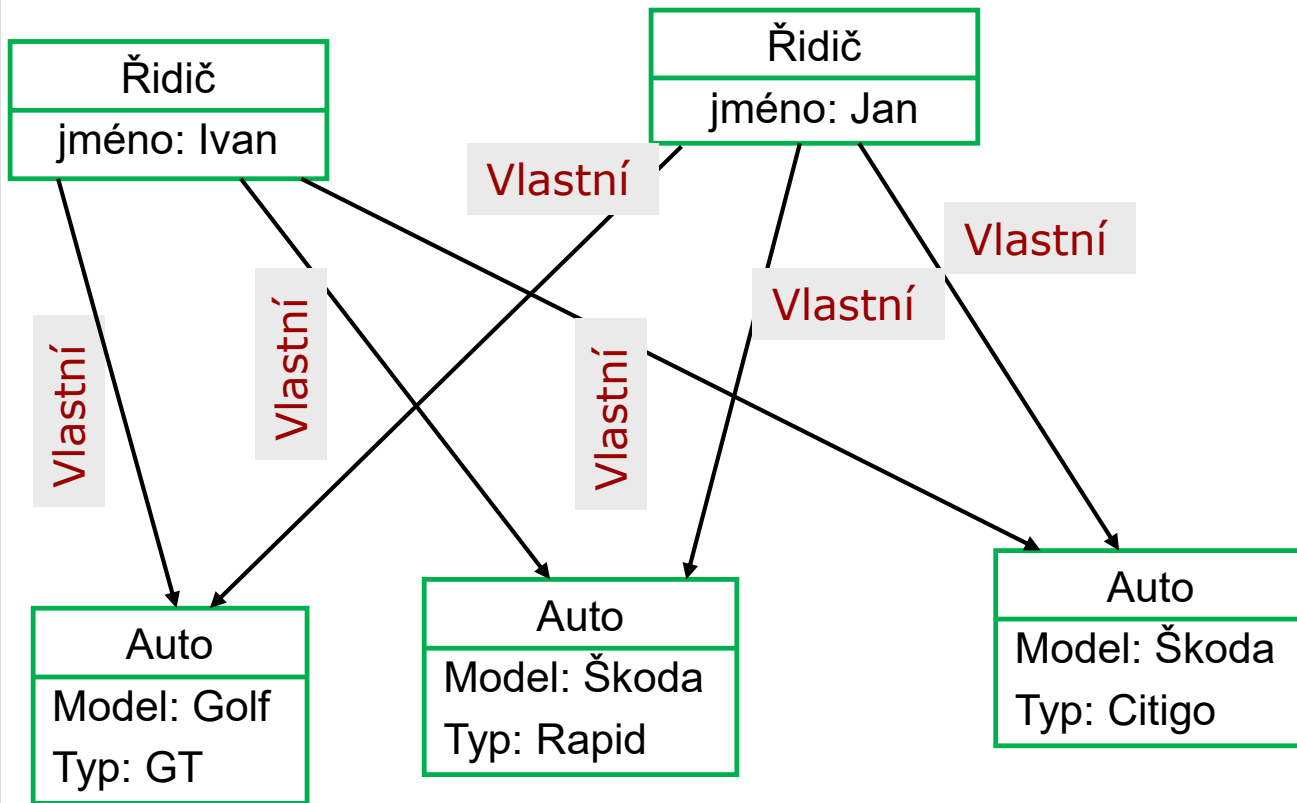
Příklad orientovaného atributového multigrafu

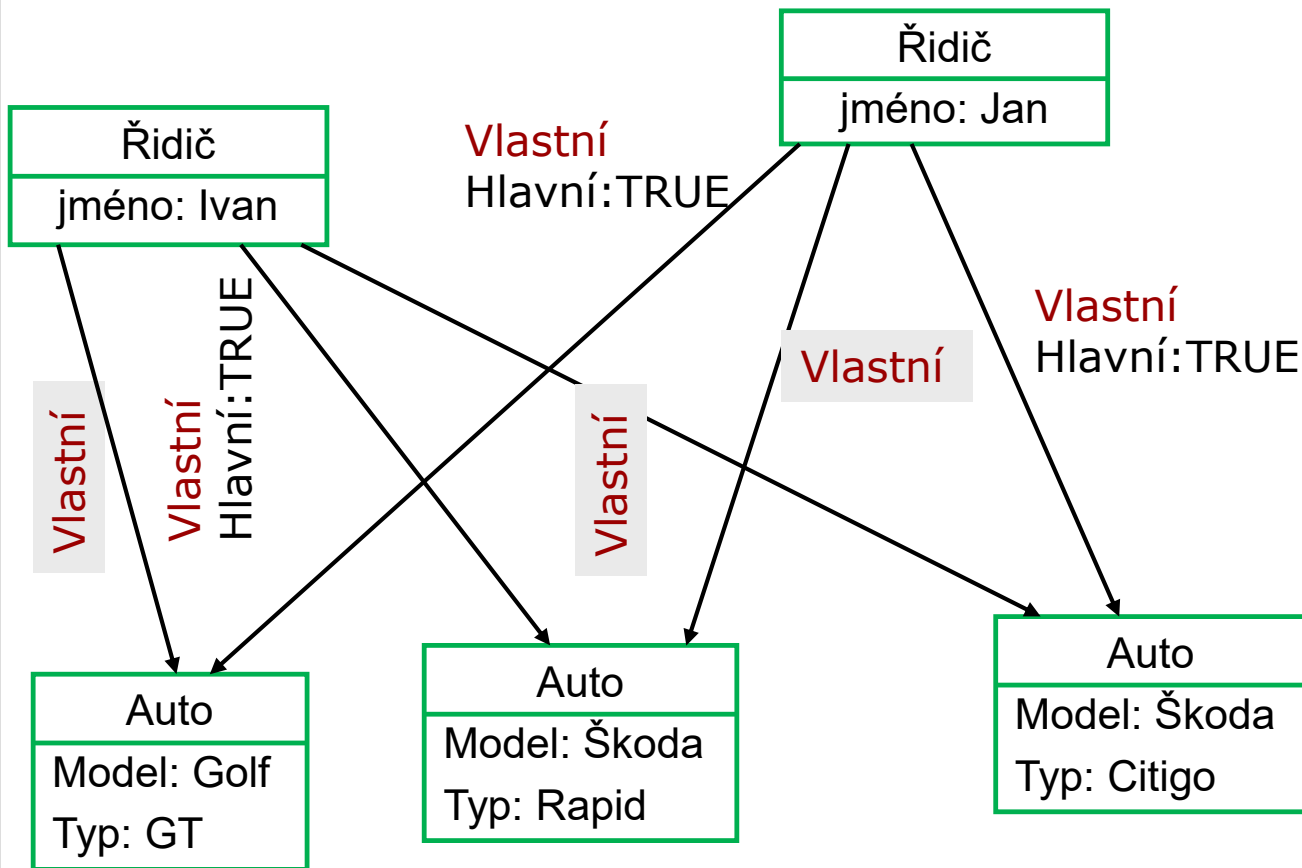
Příklad hypergrafu

Ekvivalentní multigraf

Sémanticky bohatší multigraf

Formálněji

Df: **Databázový graf** $G = (V, E, N, \Sigma, \varphi, \lambda, A, Att)$ je orientovaný, ohodnocený atributový multigraf, kde V je konečná množina uzlů s identifikátory vytvořenými z konečné abecedy N , E je množina hran a φ je incidenční funkce z E do $V \times V$. **Značky hran** jsou vytvořeny nad abecedou Σ , λ je funkce z E do Σ označující hrany. A je množina **atributů (vlastností)** reprezentovaná dvojicemi $(A_i, hodnota_{ij})$. Att je zobrazení přiřazující každému uzlu/hraně podmnožinu (event. prázdnou) atributů z A . Identifikátorům uzlů se rovněž říká značky (**značky uzlů**).

Pz.: Definice dovoluje databázové grafy s různými množinami atributů uzlů/hran stejných typů. To se vyskytuje v praxi, spec. v GSŘBD bez schématu. Často jsou definovány domény atributů. Pak $value_{ij} \in \text{dom}(A_i)$.

Grafové databáze

- Pomocí relačních SŘBD, Datalogu
- Prostředky pro grafové dotazy v SQL:
 - konečný počet spojení ve výrazu dotazu
 - rekurzivní SQL
- Prostředky pro grafové dotazy v Datalogu:
 - D1: Najdi tranzitivní uzávěr relace PRACUJE_PRO
POD_NAD(x,y):-PRACUJE_PRO(x,y)
POD_NAD(x,y):-PRACUJE_PRO(x,z), POD_NAD(z,y)
- Prostředky pro grafové dotazy v XML

(Nativní) grafové databáze

- Obvykle nemají schéma
- Umožňují efektivní uložení dat bez relací a pomalého SQL nad nimi
 - každý uzel zná své sousedy (vlastnost **index-free adjacency**),
 - se zvyšujícím se počtem uzlů, cena lokálního kroku zůstává stejná (předp. indexace pro vyhledávání)
- **grafová databáze** – jeden graf nebo množina grafů
- **GSŘBD, GDB** – často alternativní pojmy

Grafové databáze

- Přirozená formulace grafových problémů v dotazovacím jazyku
- ACID transakce
- Příklad: Neo4j (2004), Sparksee (2008), Titan (2012), OrientDB (2010), HypergrafDB (2009),
- Pro BigGraphs: Pregel (2008), Giraph (2010), dále GraphX (2013), GraphLab (2012) založené na Apache Spark

Dotazy nad grafy

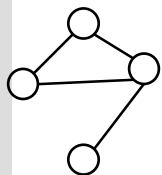
■ tradiční:

- nejkratší cesta
- dosažitelnost
- isomorfismus podgrafu
- Page Rank
- klastrování
- kritická cesta

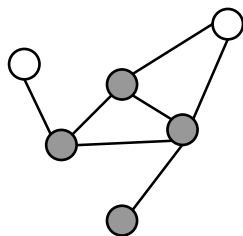
■ novější:

- vyhledávání podle klíčových slov
- vyhledávání v grafu
- grafové porovnávání vzorů
- dolování vzorů v grafu
- detekce anomálií
- Skyline na grafech
- OLAP na grafech
- agregace grafu

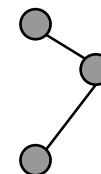
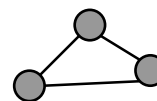
Další typy dotazů

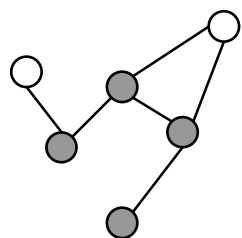
graf dotazu q

q jako dotaz
na přesnou shodu

q jako dotaz na shody
v supergrafu

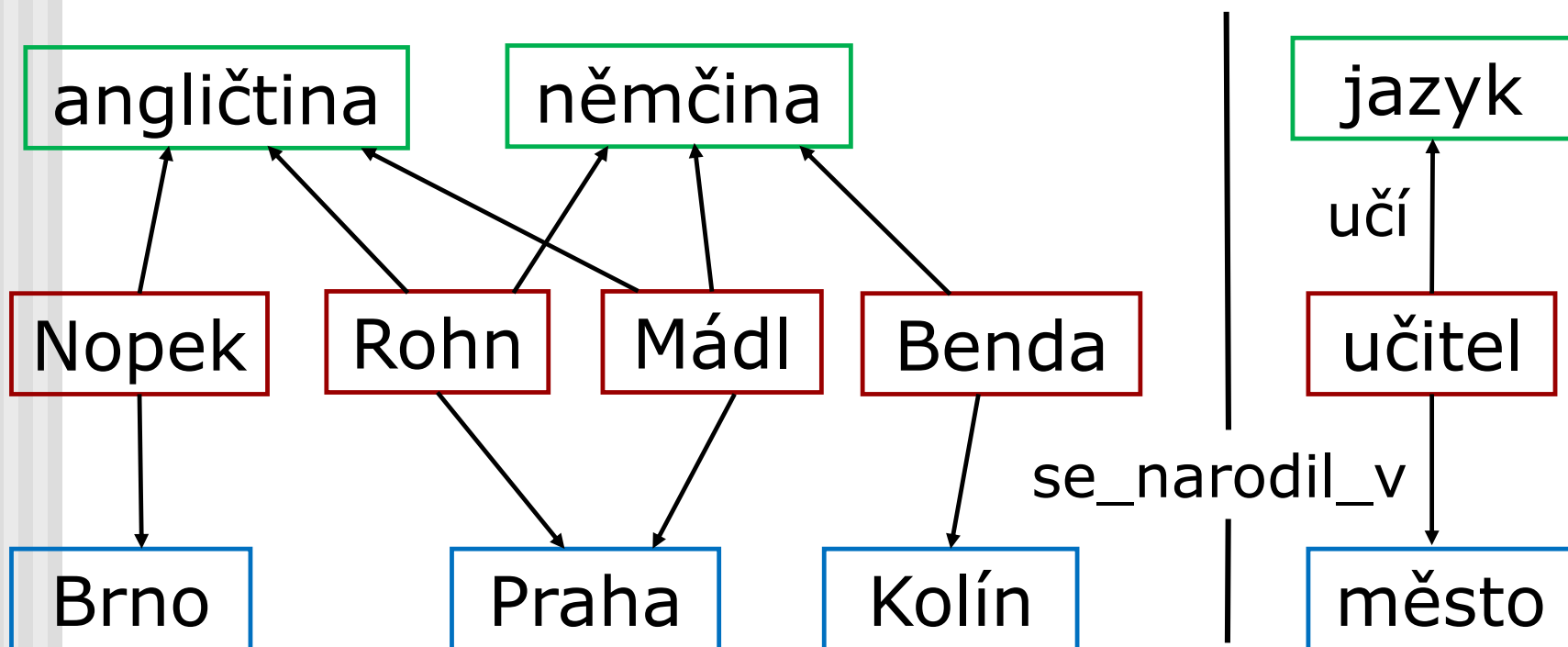
q jako dotaz na podobnost
(vyžaduje míru podobnosti)

Odpovědi

- Závisí na dotazovacím jazyku a zdali je databáze jeden graf nebo více grafů
- **Odpověď na dotaz** může být:
 - množina grafů, ve kterých je shoda s dotazem,
 - množina podgrafů, na které je shoda s dotazem,
 - množina dosazení do proměnných v dotazu.

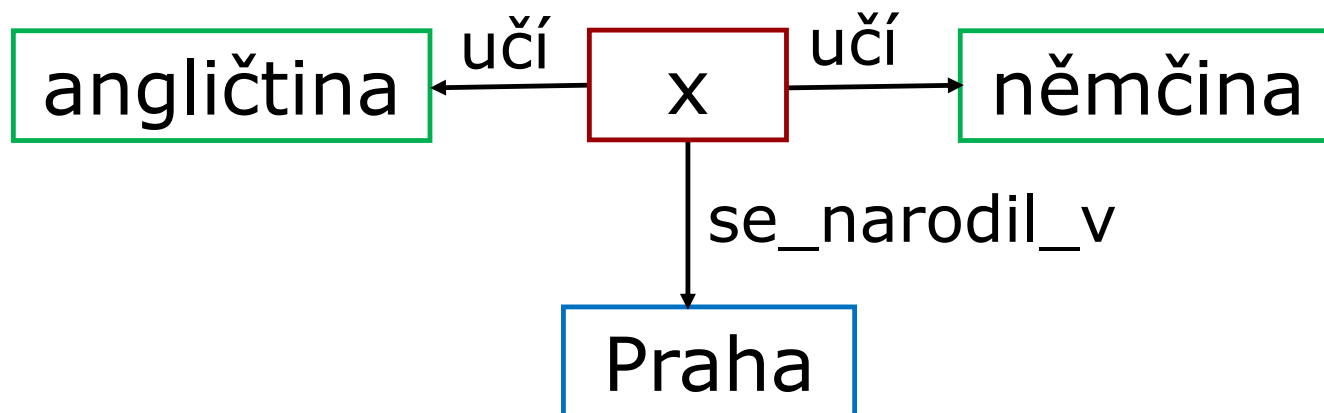
Příklad grafu

Graf učitelů, kteří učí jazyky a města, ve kterých se narodili.

Příklad dotazu

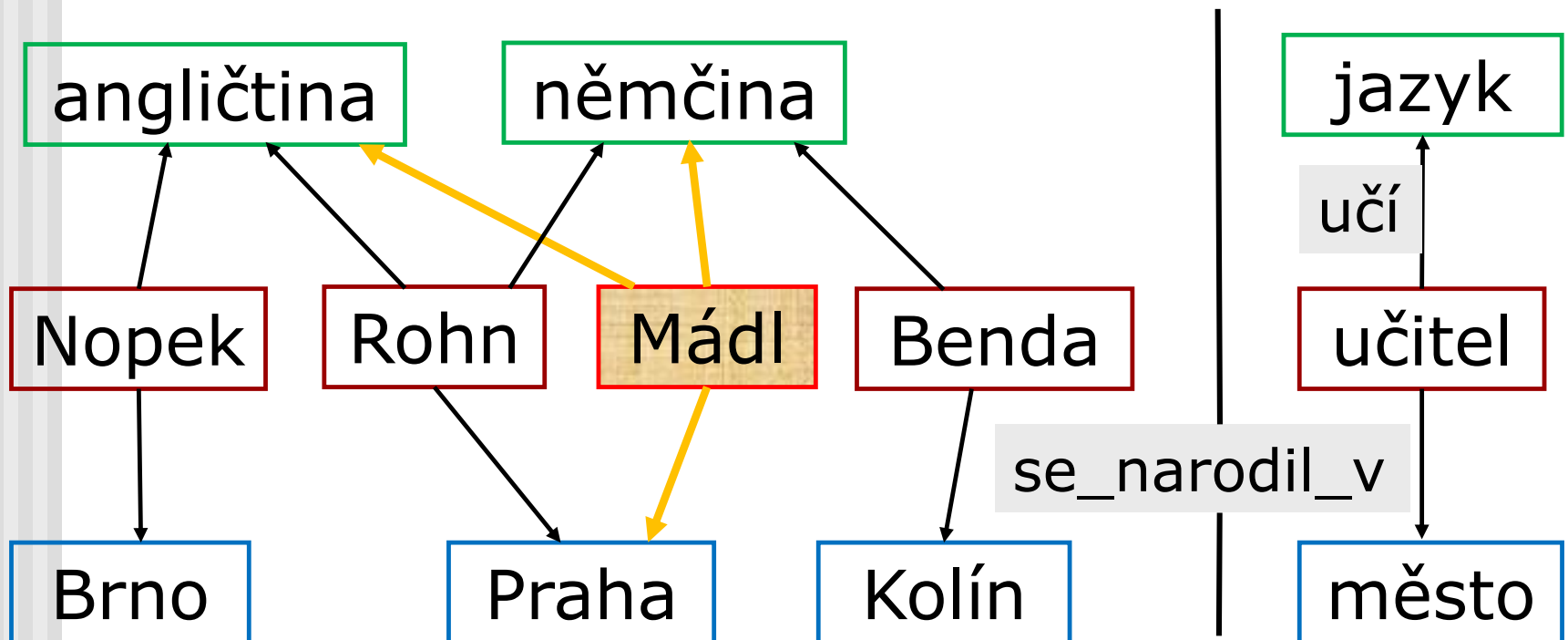
Kteří učitelé narození v Praze učí angličtinu a němčinu?

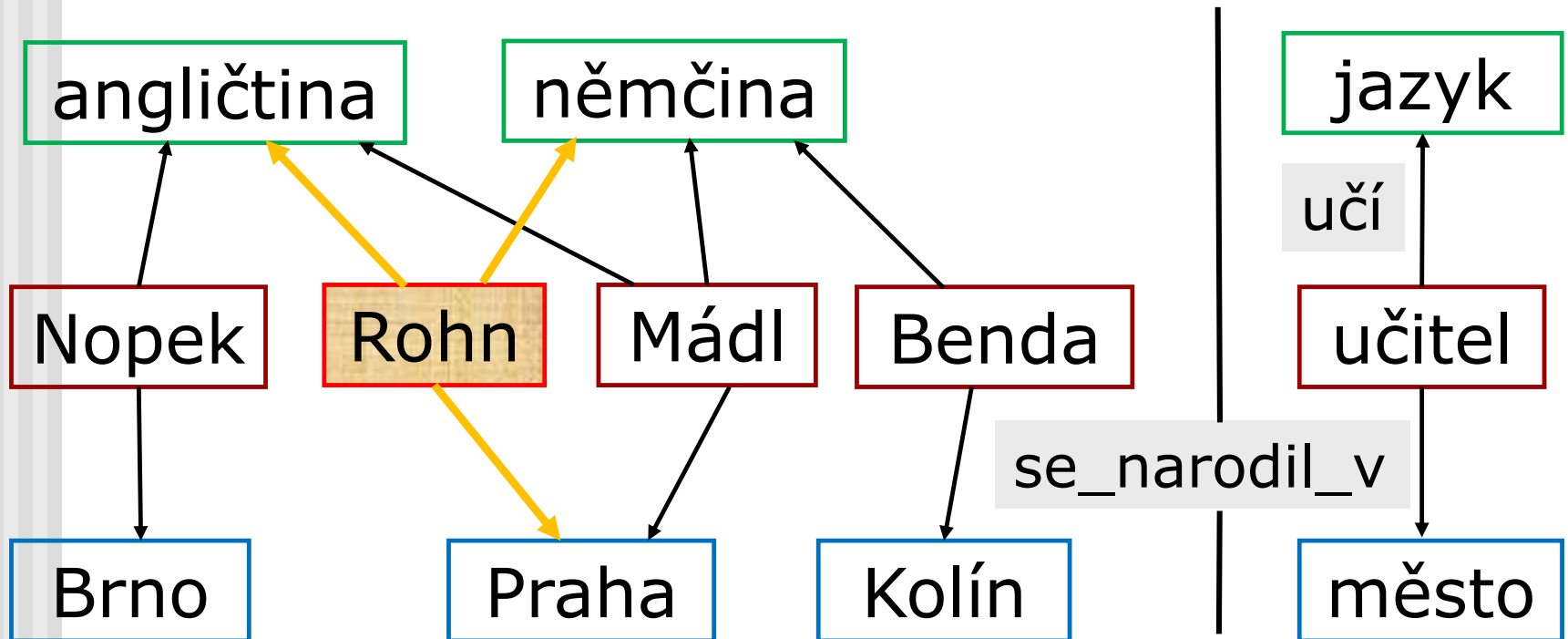
kde x je proměnná.

Jde o jazyky s grafovými vzory (např. G, GraphLog)

Shoda ve dvou podgrafech

Shoda ve dvou podgrafech

Konjunktivní dotaz

- **konjunktivní dotaz** nad abecedou Σ :

$$\text{ans}(z_1, \dots, z_n) \leftarrow \bigwedge (x_i, a_i, y_i), 1 \leq i \leq m$$

kde $m > 0$, x_i a y_i buď uzlové proměnné nebo konstanty ($1 \leq i \leq m$), $a_i \in \Sigma$ ($1 \leq i \leq m$), a z_i je jedna z x_j nebo y_j ($1 \leq i \leq n$, $1 \leq j \leq m$).

Odpovědí na dotaz je množina n -tic uzlů.

Je-li hlava tvaru $\text{ans}()$ jde o dotaz typu ANO/NE

Př: $\text{ans}(x) \leftarrow (x, \text{učí}, \text{němčina}), (x, \text{učí}, \text{angličtina}),$
 $(x, \text{se_narodil_v}, \text{Praha})$

...v jiných dotazovacích jazycích

- à la SQL/OQL (Lorel, RQL):

SELECT X

FROM X.učí Y, X.učí Z, X.narodil_se_v W

WHERE Y = angličtina **AND** Z = němčina **AND**
W = Praha

W, X, Y a Z jsou proměnné

Symoly:
| disjunkce
· konkatenace
 r^* uzávěr

Dotaz s regulární cestou

- dotaz s regulární cestou nad abecedou Σ :

$$\text{ans}(x, y) \leftarrow (x, r, y),$$

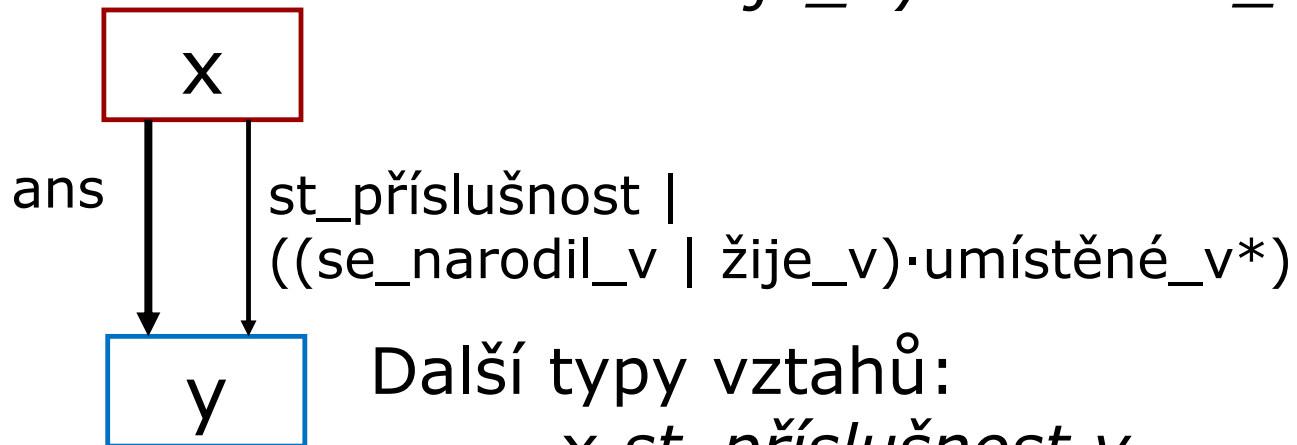
kde x a y jsou uzlové proměnné r je regulární výraz nad Σ .

Odpovědí na dotaz je množina dvojic uzlů (x,y) takových, že existuje cesta z x do y a posloupnost označení hran na té cestě vyhovuje r .

Příklad dotazu s regulární cestou

Najdi učitele a místa k nim vztažená?

$\text{ans}(x, y) \leftarrow (x, \text{st_příslušnost} \mid ((\text{se_narodil_v} \mid \text{žije_v}) \cdot \text{umístěné_v}^*), y)$

Další typy vztahů:

$x \text{ st_příslušnost } y$

$x \text{ žije_v } y$

$x \text{ umístěné_v } x \quad // \text{relace být částí}$

Dotaz s jednoduchou regulární cestou

- dotaz s jednoduchou regulární cestou nad abecedou Σ :

$$\text{ans}(x, y) \leftarrow (x, r, y),$$

kde x a y jsou uzlové proměnné r je regulární výraz nad Σ . Cesta je **jednoduchá**, neobsahuje-li žádný opakující se uzel.

Odpovědí na dotaz jsou dvojice uzlů (x, y) takové, že existuje jednoduchá cesta z x do y a posloupnost označení hran na té cestě vyhovuje r .

Konjunktivní dotaz s regulárními cestami

- konjunktivní dotaz s regulárními cestami nad abecedou Σ :

$$\text{ans}(z_1, \dots, z_n) \leftarrow \bigwedge (x_i, r_i, y_i), 1 \leq i \leq m$$

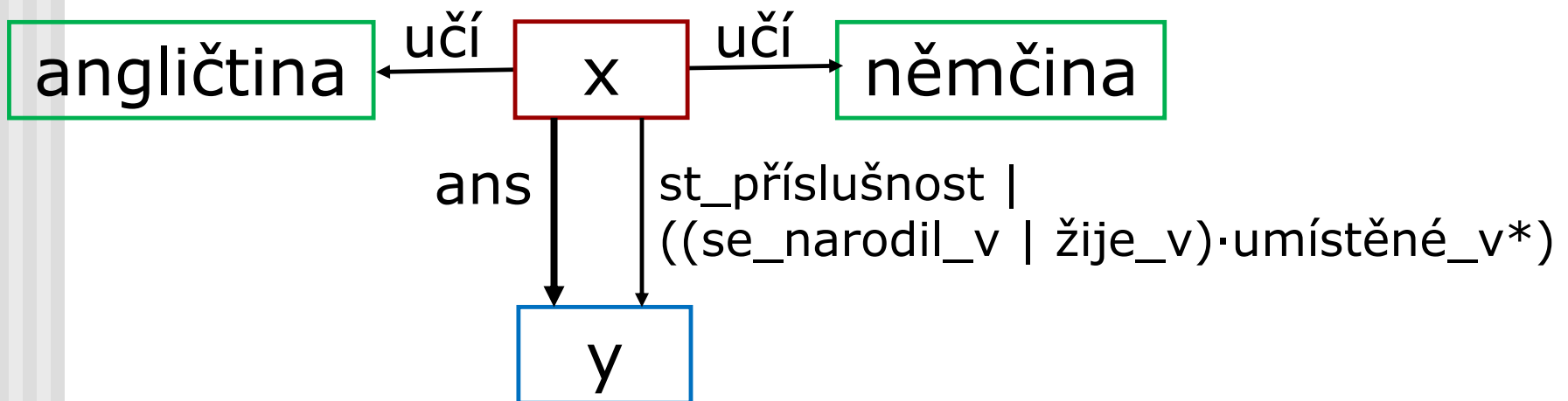
kde r_i jsou regulárními výrazy nad Σ , z_i jsou x_i nebo y_i .

Odpovědí na dotaz je množina n -tic uzlů.

Př: $\text{ans}(x, y) \leftarrow (x, \text{učí}, \text{němčina}), (x, \text{učí}, \text{angličtina}),$
 $(x, \text{st}_\text{příslušnost} \mid$
 $((\text{se}_\text{narodil}_\text{v} \mid \text{žije}_\text{v}) \cdot \text{umístěné}_\text{v}^*), y)$

Příklad konjunktivního dotazu s regulárními cestami

Najdi učitele, kteří učí angličtinu a němčinu, a místa k nim vztažená?

Další možnosti

- rozšířený konjunktivní dotaz s regulárními cestami nad abecedou Σ :
- Příklad: Najdi x a y , přičemž cesta z y k x je stejná jako z y k Rohnovi?

$$\text{ans}(x, y) \leftarrow (\text{Rohn}, \pi, y), (x, \pi, y), (\Sigma^* \pi)$$

kde π je proměnná pro cestu, Σ^* označuje jakoukoliv posloupnost označení hran.

Poznámka: užitečné v RDF pro porovnávání sémantických asociací. Jde o vztahy mezi cestami.

Další možnosti

- rozšířený konjunktivní dotaz s regulárními cestami nad abecedou Σ :
- Příklad: Najdi x a y , přičemž cesta z y k x je stejná jako z y k Rohnovi?

$$\text{ans}(x, y) \leftarrow (\text{Rohn}, \pi, y), (x, \pi, y), (\Sigma^* \pi)$$

kde π je proměnná pro cestu, Σ^* označuje jakoukoliv posloupnost označení hran.

Poznámka: užitečné v RDF pro porovnávání sémantických asociací. Jde o vztahy mezi cestami.

Složitost vyhodnocování

- $Q(G)$ - výsledek vyhodnocení dotazu Q nad grafem G
- Problém vyhodnocování dotazu: patří uzel (dvojice uzlů) do $Q(G)$?
- Složitost:
 - kombinovaná - Q a G jsou součástí vstupu
 - dotazová - Q je vstupem, G je pevně dán
 - datová - G je vstupem, Q je pevně dán

Pz.: Protože Q je většinou krátký a G velký uvažuje se často datová složitost.

Složítost vyhodnocování

- Kombinovaná složitost i dotazová složitost problému vyhodnocování konjunktivních dotazů je ekvivalentní hledání isomorfismu podgrafů, což je NP-úplný problém.
Datová složitost je PTIME.
- Problém vyhodnocování dotazů s regulární cestou má PTIME kombinovanou složitost.
- Problém vyhodnocování dotazů s jednoduchou regulární cestou je NP-úplný problém.

Vyhodnocení dotazu s regulární cestou

Př.: $\text{ans}(x, y) \leftarrow (x, \text{st_příslušnost} \mid ((\text{se_narodil_v} \mid \text{žije_v}) \cdot \text{umístěné_v}^*), y)$

Možnost pomocí DATALOGu:

$\text{asoc}(X, Y) \leftarrow \text{se_narodil_v}(X, Y)$

$\text{asoc}(X, Y) \leftarrow \text{žije_v}(X, Y)$

$\text{je_části}(X, Y) \leftarrow \text{umístěné_v}(X, Y)$

$\text{je_části}(X, Y) \leftarrow \text{umístěné_v}(X, Z), \text{je_části}(Z, Y)$

$\text{ans}(X, Y) \leftarrow \text{st_příslušnost}(X, Y)$

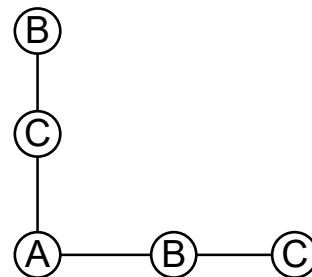
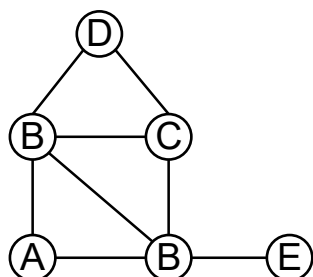
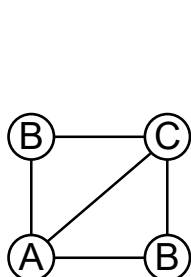
$\text{ans}(X, Y) \leftarrow \text{asoc}(X, Y)$

$\text{ans}(X, Y) \leftarrow \text{asoc}(X, Z), \text{je_části}(Z, Y)$

Pz.: podobně jako v jazyku Graphlog

Implementace: indexace

- Př.: index GaphGrep (Sasha et al, PODS'02)
- Předpoklad: neorientované grafy s označenými uzly. Uzly mají Id.
- index založený na cestách z označení uzlů a z Id.
 - Proveď enumeraci všech cest délky $\leq L$ všech grafů v DB
 - Pro každou cestu ulož počet jejich výskytů ve všech grafech DB do hašovací tabulky.
 - Obsahuje-li cesta p hranu e , pak se e na p vyskytuje pouze jednou.

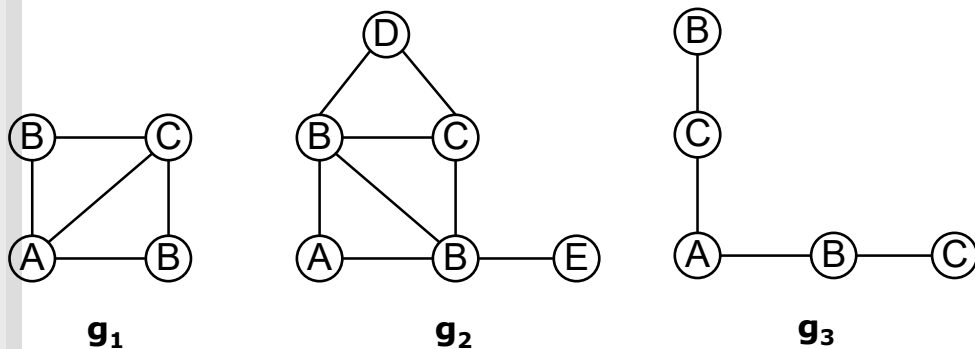

klíč	g_1	g_2	g_3
$h(CA)$	1	0	1
...			
$h(ABCB)$	2	2	0

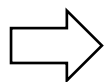
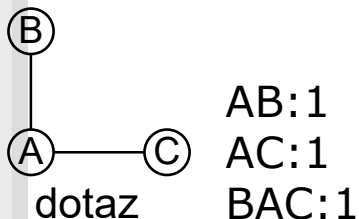
index

Implementace: indexace

- Filtrování: zahašuj všechny cesty dotazu (délky $\leq L$)
 - v indexu nalezni grafy – kandidáty (pozor na kolize h)
 - eliminuj grafy, kde počet výskytů nějaké cesty je menší než počet výskytů té cesty v grafu dotazu
 - proved' a verifikuj, tj. kontroluj isomorfismus

Key	g ₁	g ₂	g ₃
h(AB)	2	2	1
h(AC)	1	0	1
h(BAC)	2	0	1

kandidáti
= {g₁, g₃}

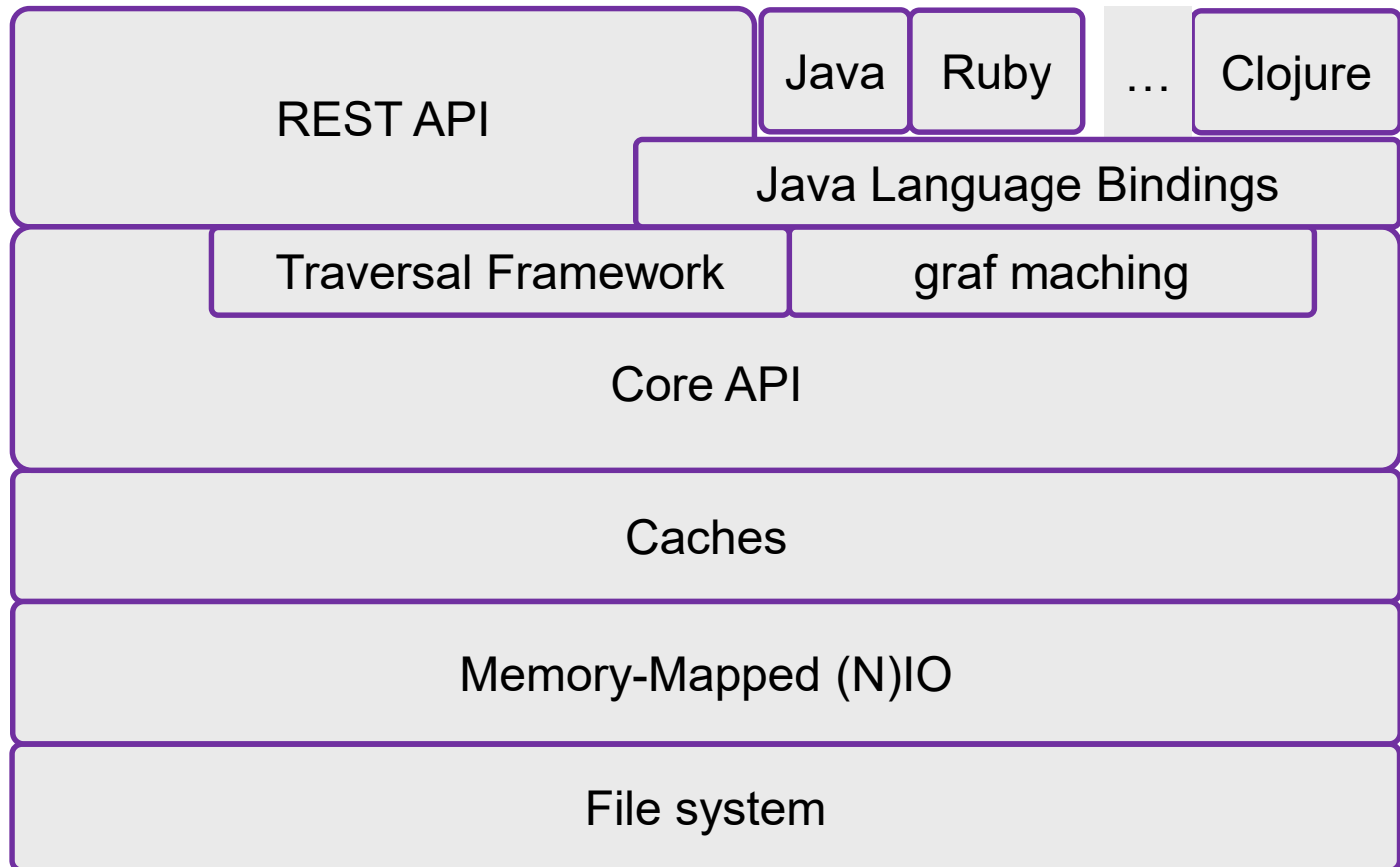

verifikace

Neo4j: je NoSQL databáze

- Vlastnosti: ACID transakce, vysoká dostupnost, šalovatelnost (miliardy uzlů, vztahů), rychlé dotazování,
- Dotazy:
 - Programováním prostřednictvím Java API REST
 - vazba na jazyky Neo4.rb (JRuby), Gremlin, ...
 - Deklarativním jazykem Cypher (SPARQL je navržen pro jiný datový model)
- Management uzlů a vztahů
- Indexace
- Průchod grafem
- Hledání cest
- Porovnávání vzorů

Neo4j: logická architektura

Základní pojmy

- uzly
 - vlastnosti
 - dvojice klíč-hodnota
- vztahy
 - počáteční uzel
 - koncový uzel
 - vlastnosti
 - dvojice klíč-hodnota
- Indexy
 - pro uzly
 - pro vztahy

Dotazovací jazyk Cypher

Inspirovaný SQL:

CREATE: vytvoří uzel, vztah; např.

```
CREATE(n:OSOBA { jméno: 'Jan'}) //OSOBA je label, n je proměnná  
pro nový uzel
```

identifikátory – jména přiřazená částem grafu: n, A, r, jméno, osoba

Pz.: jde vlastně o proměnné

START: (volitelné) vstupní body v grafu (indexem nebo ID) pro vzorek grafu

- Např. `START n=node(*)`, `START n=node(3)`,
`START n=node:Osoba(jméno='Ivan Trojan')`

dotazování
příkladem

MATCH: vzorek grafu, vázaný ke vstupním bodům ve **START**, je zadán pomocí jedné nebo několika cest oddělených „ , “

Značení: uzly: (a) nebo () (anonymní uzly)

hrany ->, <-- , --

Dotazovací jazyk Cypher

- vztažené uzly (neorientované) pomocí - -
- vztažené uzly vstupující (vystupující) pomocí - - > (< - -)
- vztahy vstupující (vystupující) pomocí proměnné, nebo jménem vztahu (označená hrana), např.

(a) - [r] -> (b)

(a) - [:friend] -> (b)

(a) - [*] -> (b),

/ délka cesty libovolná*/*

(a) - [*1..4] -> (b),

/ délka cesty je max. 4 */*

(a) - [:je_otcem |hraje_v*1..2] -> (b),

(a)-->()->(b)

spojené cesty, např.

(a)- - > (b) - - > (c),

- Funkce: např. nodes(c) (relationships (c)) vrací všechny uzly (vztahy) na cestě c

Dotazovací jazyk Cypher

- **WHERE**: filtrovací kritéria (**AND**, **OR**, **NOT**, porovnání, regulární výrazy, ...)
- **RETURN**: tvar odpovědi
- **ORDER BY**: (podobné SQL) **DESC**, ...
- **LIMIT**: omezení výstupu (řádky)
- **Agregační funkce**: **COUNT**, **SUM**, **AVG**, **MAX**, **MIN**, **COLLECT**

- Pokročilé dotazování: vestavěné grafové algoritmy
 - **shortestPath**
 - **allSimplePaths**
 - **allPaths**
 - **dijkstra** (volitelně s parametry **cost_property** a **default_cost**)

Dotazovací jazyk Cypher

CREATE: vytváří uzly a vztahy

DELETE: odstraňuje uzly, vztahy a vlastnosti

SET: dává hodnoty do vlastností

FOREACH: provádí aktualizační akce jednou pro každý prvek seznamu

WITH: rozdělí dotaz do více různých částí

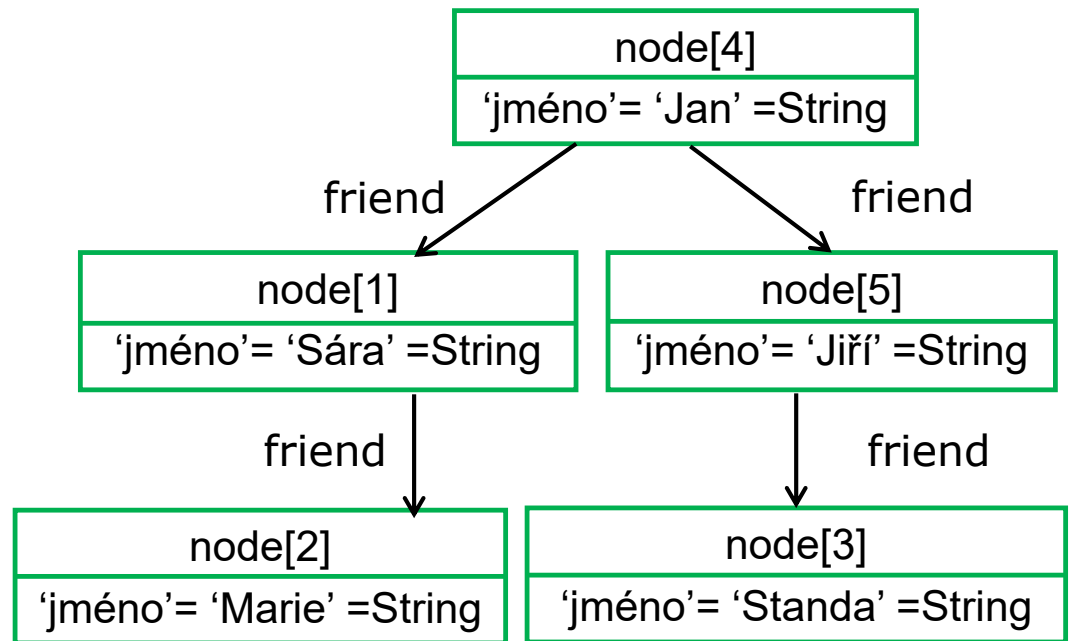
Dotaz na sousedy uzlu

```
x  
node[4]{jméno->"Jan"}  
node[3]{jméno->"Standa"}
```

Odpoověď

Dotaz

```
START n = node(5)  
MATCH (n) - - (x)  
RETURN x
```

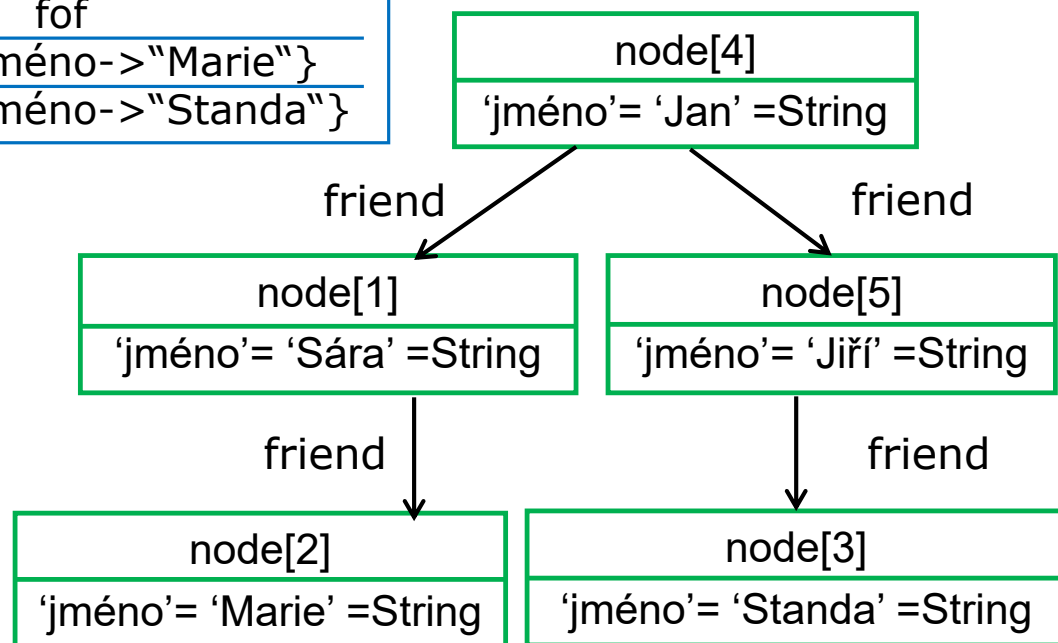


```
// funkce node vrací uzel daného čísla  
// lépe používat vlastní Id
```

Dotaz friend-of-friend

jan	fof
node[4]{jméno->"Jan"}	node[2]{jméno->"Marie"}
node[4]{jméno->"Jan"}	node[3]{jméno->"Standa"}

Odpověď

Dotaz

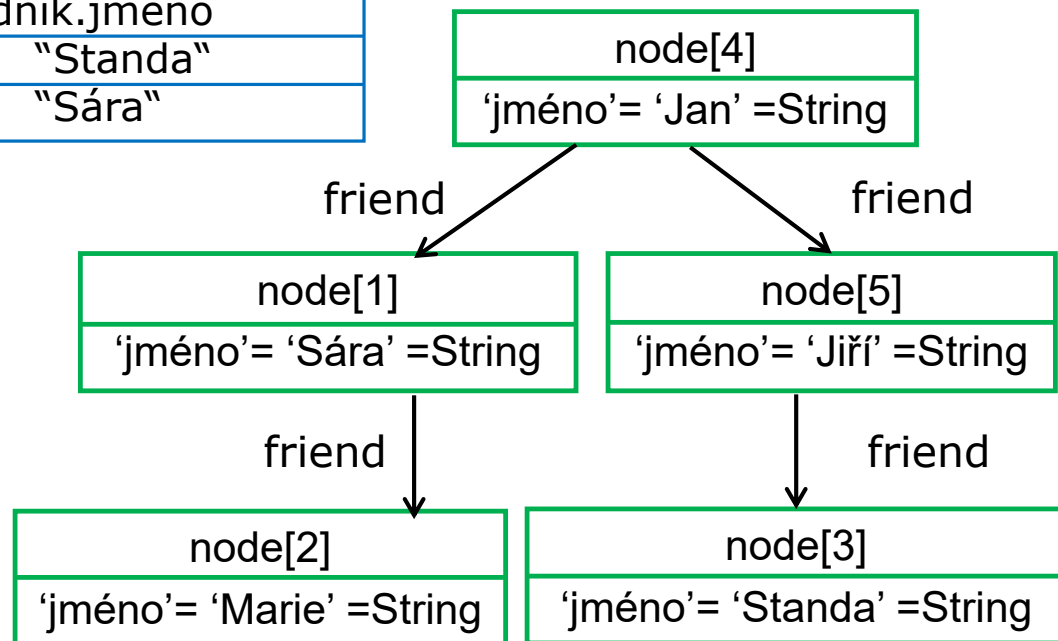
START jan = node:node_auto_index(jméno='Jan')

MATCH jan- [:friend] -> () - [:friend] -> fof

RETURN jan, fof

Dotaz s regulárním výrazem

uživatel	následník.jméno
node[5]{jméno->"Jiří"}	"Standa"
node[4]{jméno->"Jan"}	"Sára"

Odpověď

Dotaz

START uživatel = node(5,4,1,2,3)

MATCH uživatel - [:friend] -> následník

WHERE následník.jméno = ~/S.*/

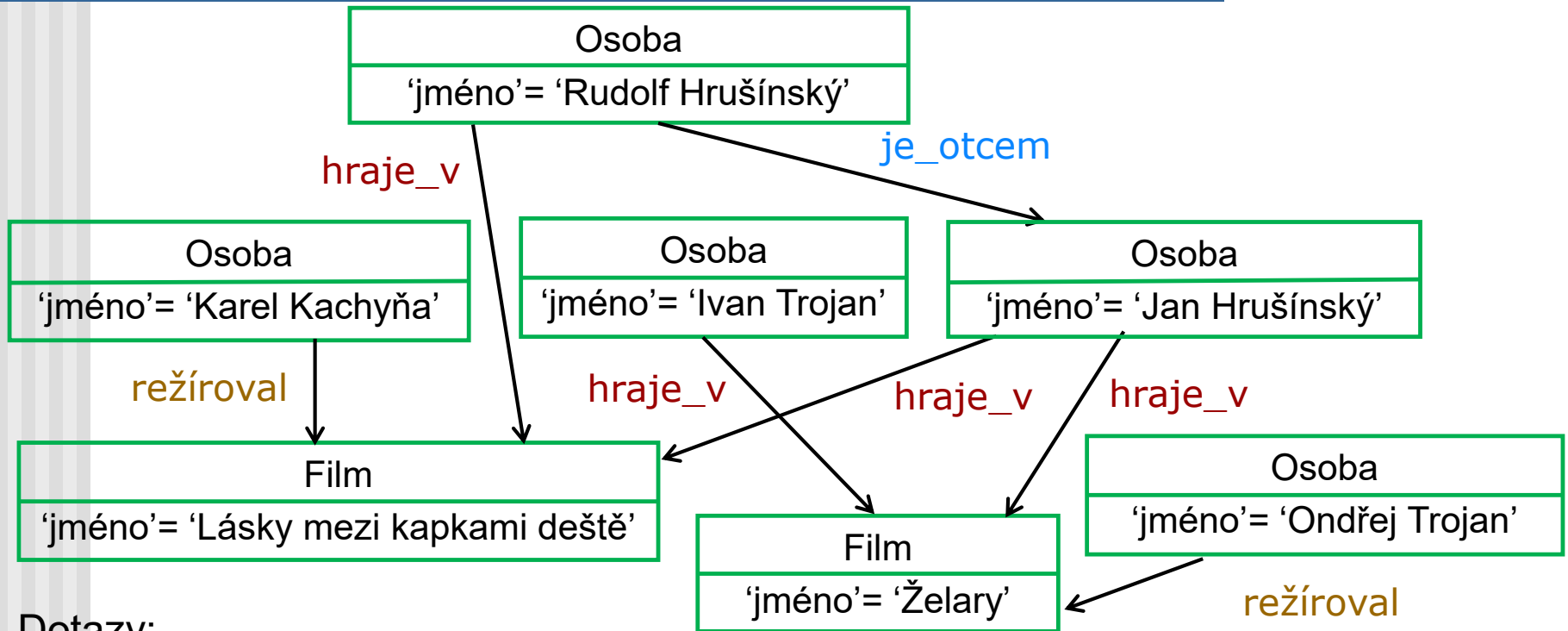
RETURN uživatel, následník.jméno

//značení: ~/reg_výraz/

```
// vytvoř uzel
```

```
CREATE (Osoba {jméno: 'Zdeněk Svěrák'})
```

Dotazy: na vztahy, s alternativou

Dotazy:

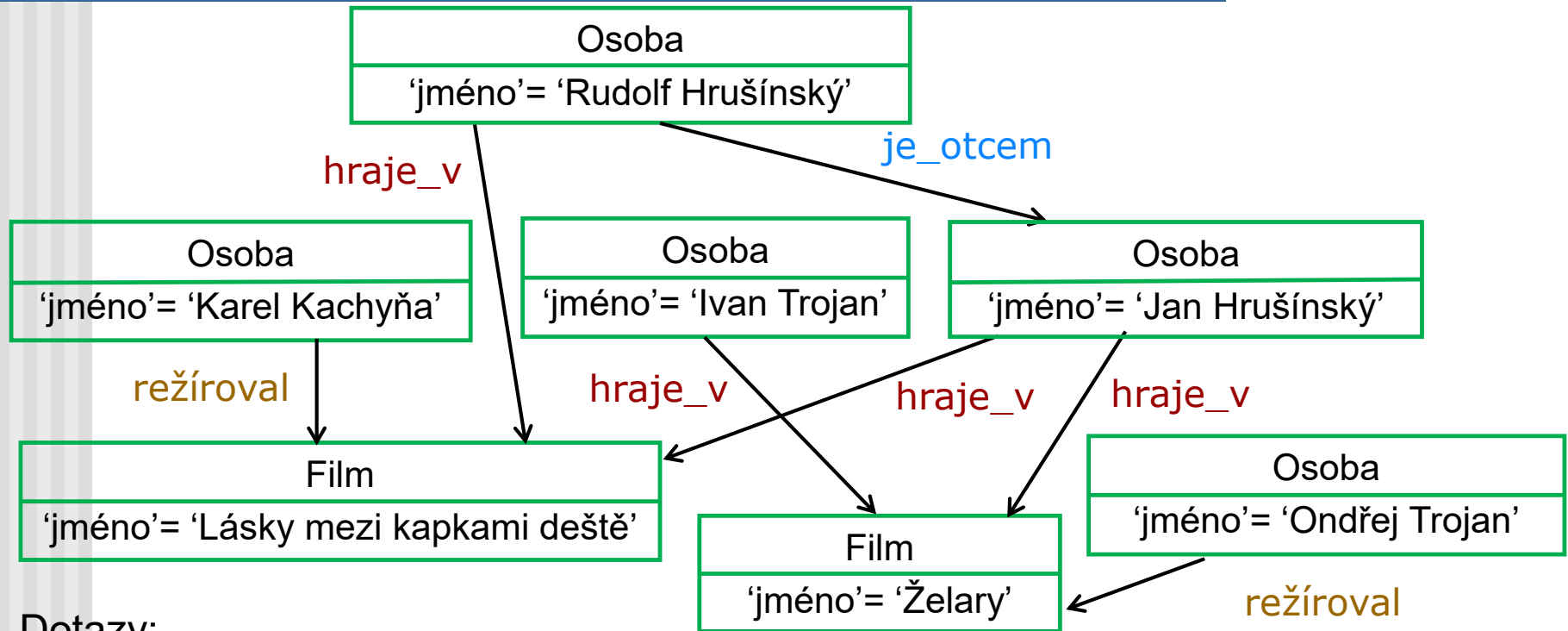
```
MATCH (x {jméno: 'Rudolf Hrušínský'})-[r]->y
```

```
RETURN r
```

```
MATCH (x)-[:hraje_v | režíroval] ->film{jméno:'Želary'})
```

```
RETURN x
```

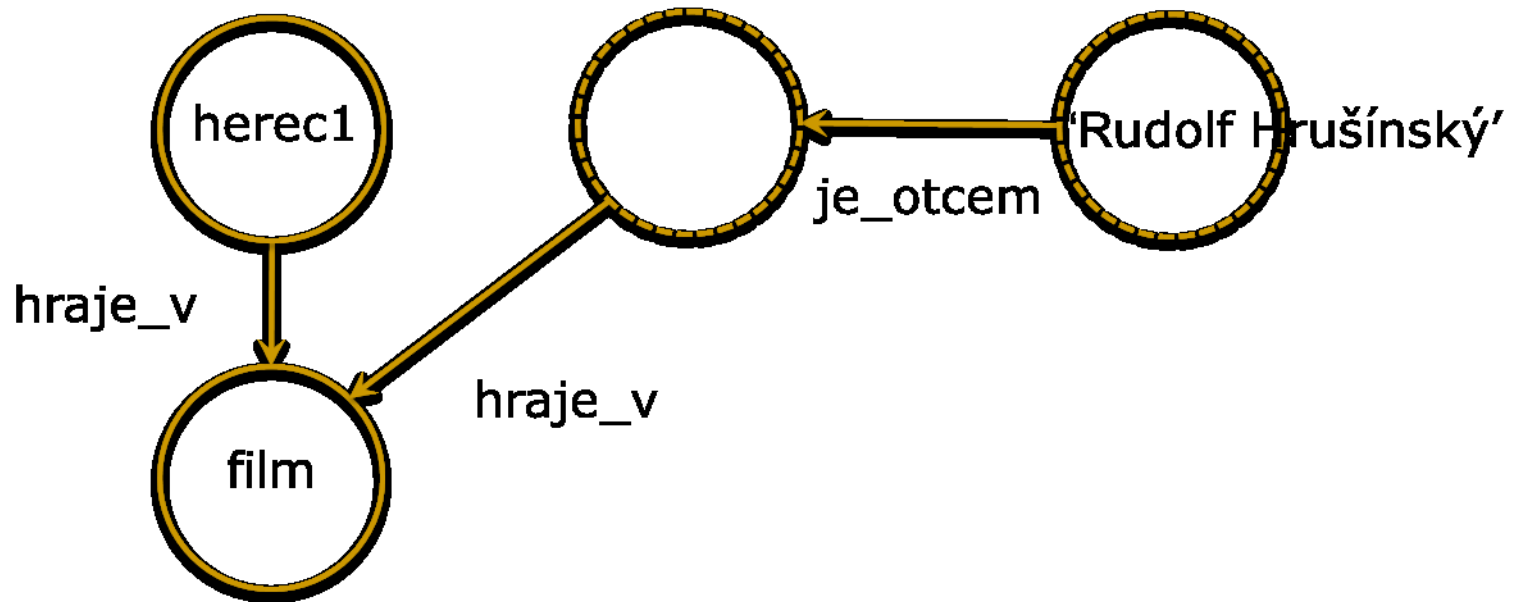
Dotazy na přímé následníky

Dotazy:

```
// najdi film vztažený k Janu Hrušínskému  
START x=node:Osoba(jméno ='Jan Hrušínský')  
MATCH (x)->(film)  
RETURN film.jméno
```

Dotaz se složitější cestou


```
// najdi herce, který hraje ve stejném filmu jako syn Rudolfa Hrušínského  
MATCH herec1-[:hraje_v]->film<-[:hraje_v]-()-<-[je_otcem]-herec2  
WHERE herec2.jméno = 'Rudolf Hrušínský'  
RETURN herec1.jméno
```

Pokročilé konstrukty

- **NULL** pro reprezentaci chybějící nebo nedefinované hodnoty
- **EXISTS**(n.jméno) – musí existovat vlastnost jméno
- Konstrukty **ALL**, **ANY**, **NONE**, **SINGLE** pro práci s kolekcemi
- skalární funkce **LENGTH**, **TYPE**, **ID**, ...
- funkce pro kolekce
- matematické funkce,
- funkce pro práci s řetězci
- IO

Aktualizace

- Přidej hodnotu vlastnosti
MATCH (n:OSOBA)
WHERE n.jméno='Ivan Trojan'
SET n.povolání='herec'
RETURN n.jméno, n.povolání

Modelování grafových databází

■ Schéma grafové databáze

Mělo by specifikovat strukturu + definice atributů + IO

■ Příklady atributů:

- Název pro jazyk, Rok_narození, #U_ID pro učitele
- Místnost pro učí

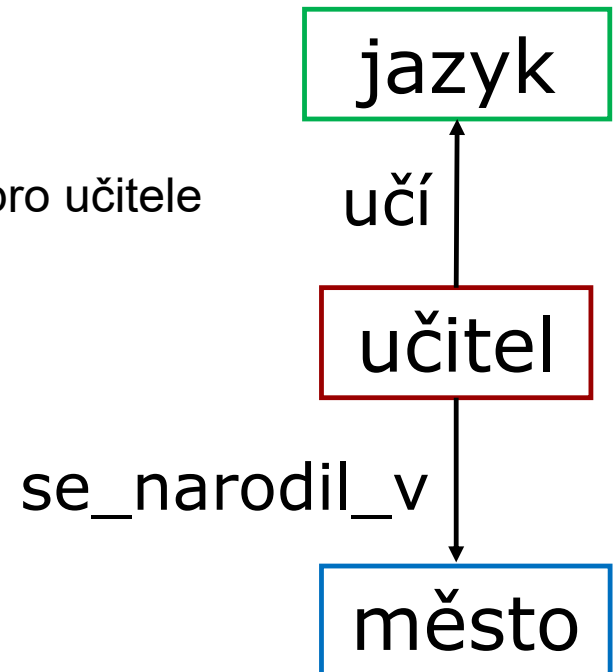
■ „slabé“ schéma GDB

■ neobsahuje kardinality,

- Učí učitel více jazyků?
- Může jazyk učit více učitelů?

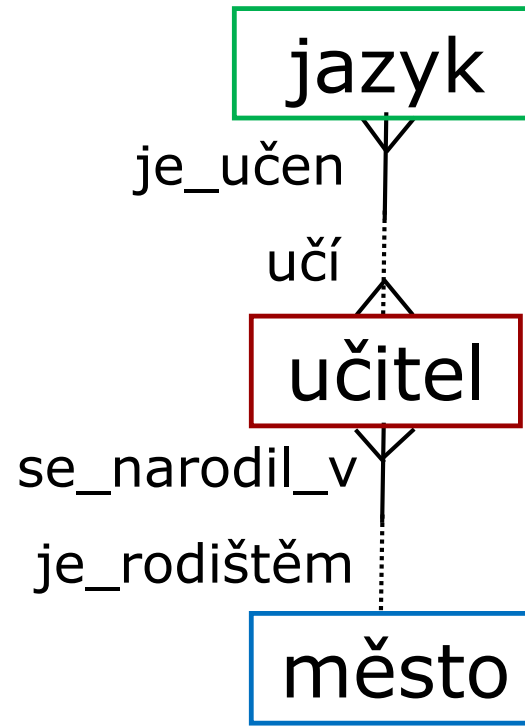
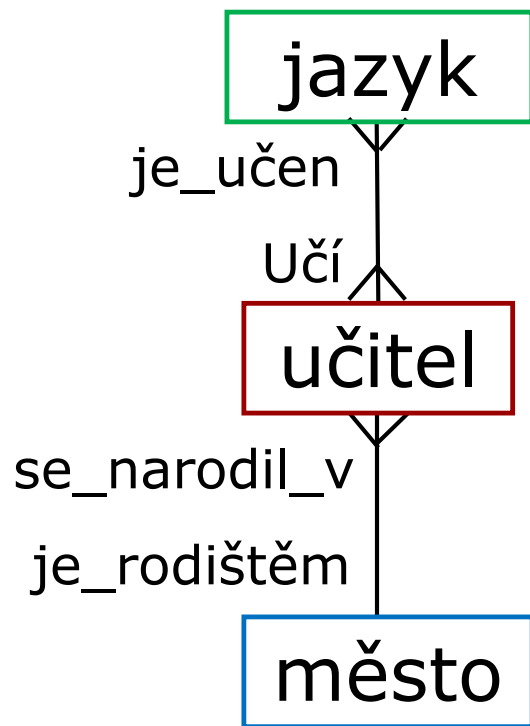
■ neobsahuje závislosti mezi atributy,

■ obsahuje částečně: domény atributů, omezení atributů.

Modelování grafových databází

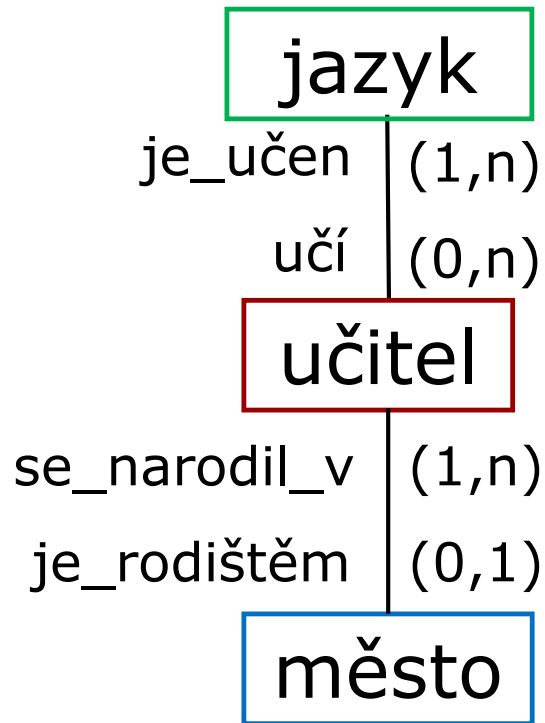
- Grafové konceptuální schéma

Modelování grafových databází

■ Grafové konceptuální schéma

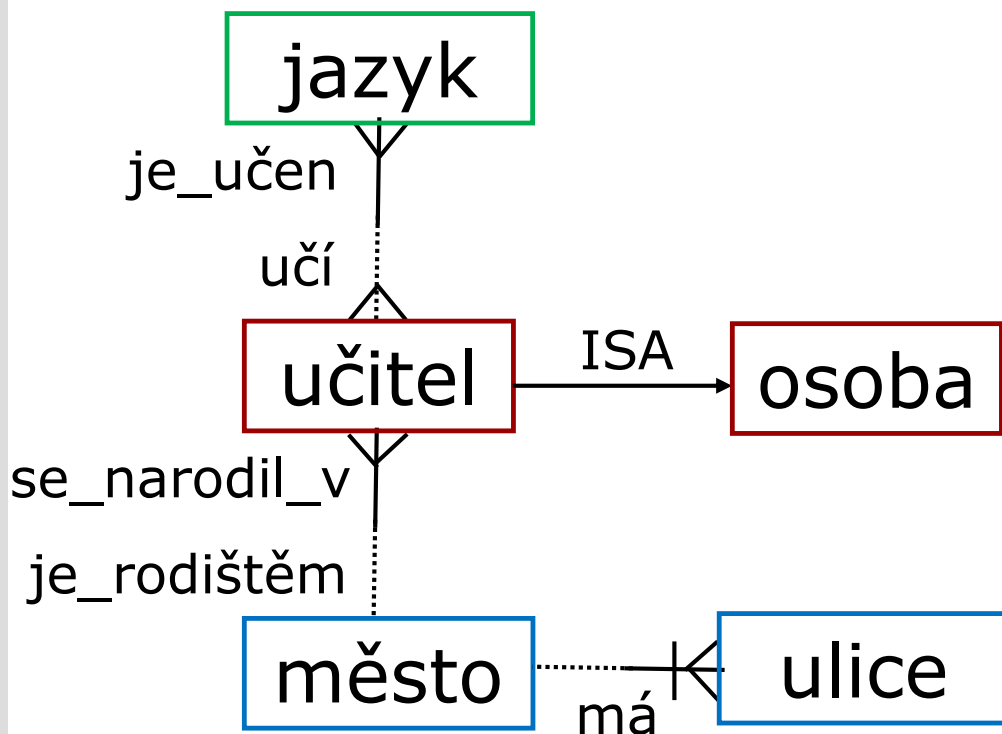
varianta s min-max IO

Modelování grafových databází

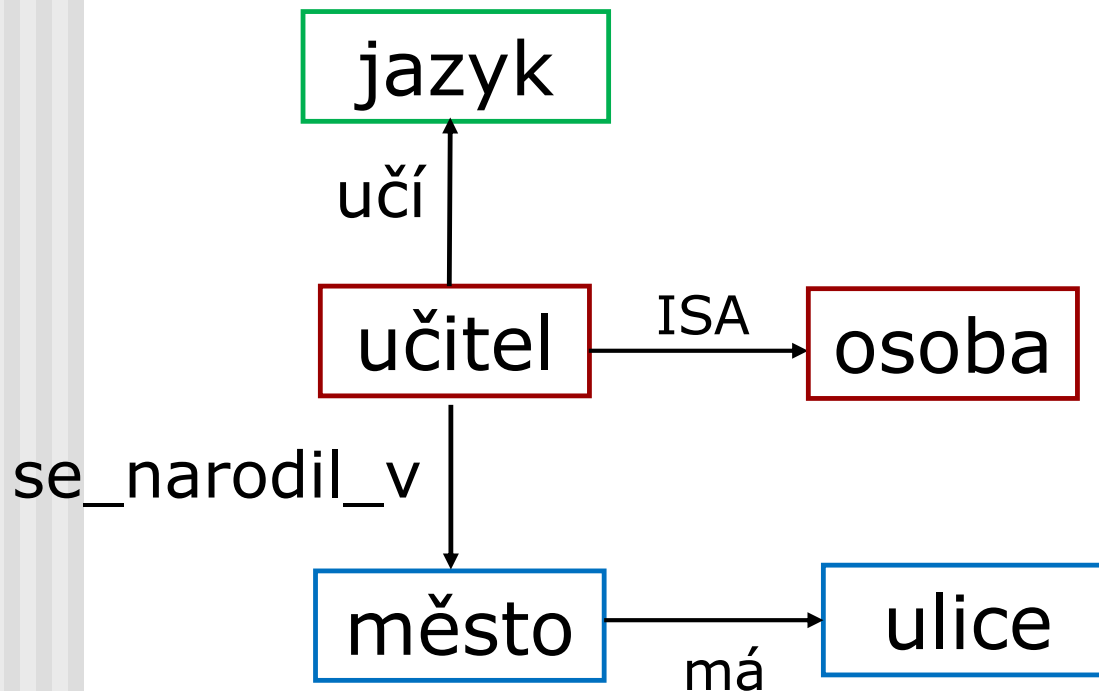
■ Grafové konceptuální schéma

varianta s ISA-hierarchiemi a slabými entitami

Modelování grafových databází

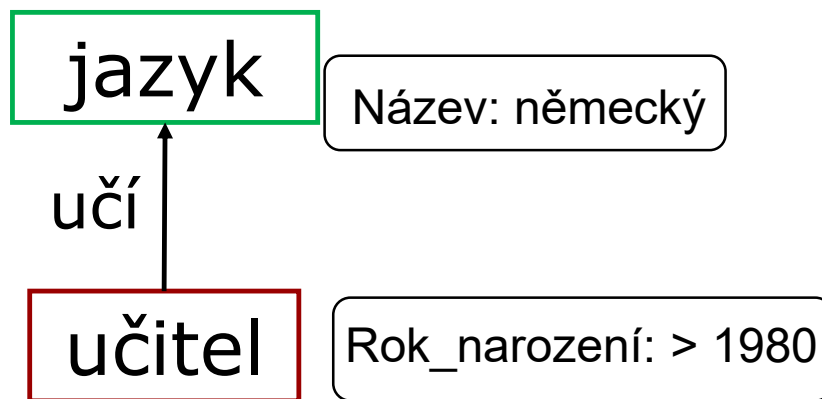
- odpovídající schéma grafové databáze
varianta s ISA-hierarchiemi a slabými entitami

Modelování grafových databází

- (databázové) integritní omezení pomocí vzoru
- Př.: GSŘBD GRAD (má databázový model, nepožívá schéma, umožňuje IO pomocí vzorů)

IO: každý učitel učící němčinu se narodil po roce 1980.

Literatura: Ghrab, A., Romero, O., Skhiri, S., Vaisman, A., Zimányi, E.: GRAD: On Graph Database Modeling. Cornell University Library, arXiv:1602.00503, 2016.

Zobrazení: konceptuální → databázové

- Převeďte graf konceptuálního schématu na graf databázového schématu.
- Zobrazení není jednoznačné. Je třeba se rozhodnout:
 - pro orientaci šipky v typu vztahu
 - pro název značky hrany
- U ISA a slabých entit je třeba uvažovat odlišné klíče typů entit (dědí z vyšších členů hierarchie, ze silných typů entit),

Schémata a praxe

Přístup ke schématu grafové databáze v Neo4j:

- Nemá schéma.
- Dílčí možnosti definovat IO:
 - **CREATE CONSTRAINT ON** (učitel:Učitel)
ASSERT učitel.#U_ID **IS UNIQUE**,
 - **CREATE CONSTRAINT ON** (učitel:Učitel)
ASSERT EXISTS(učitel.Rok_narození)
stanovuje, že všechny uzly s jistou značkou mají jistou vlastnost
 - **CREATE CONSTRAINT ON** ()-[učí:Učí]-()
ASSERT exists(učí.Místnost)
stanovuje, že všechny hrany s jistou značkou mají jistou vlastnost

Schémata a praxe

Přístup ke schématu grafové databáze v GSŘBD OrientDB:

- Role schématu může být přesně specifikována
 - **plné schéma** - umožňuje „striktní režim“ na úrovni tříd a množin povinných polí.
 - **bez schématu** – umožňuje třídy bez vlastností. Implicitní je „nestriktní režim“, což znamená, že záznamy mohou mít libovolná pole.
 - **schéma hybridně** – umožňuje třídy s danými poli, ale i záznamy, ve kterých jsou pole definovaná uživatelem. Tomu se někdy říká **smíšené schéma**.
- Schéma grafové databáze může být někdy nevýhodné, např. v dynamickém prostředí, rychle se měnící aplikační doméně apod.

Závěr

Problémy v oblasti GDB a výzvy pro další výzkum

- návrh GDB
- potřeba benchmarků
- vývoj heuristik pro některé obtížné grafové problémy
- pattern matching grafů
- komprese grafů
- integrace grafových dat
- vizualizace grafů
- zpracování proudu grafových dat

Reference

1. Sasha et al: Algorithmics and Applications of Tree and Graph Searching PODS'02
2. Cypher: <http://docs.neo4j.org/chunked/stable/cypher-query-lang.html>
3. Cypher Cheat Sheet
http://assets.neo4j.org/download/Neo4j_CheatSheet_v3.pdf
4. The Neo4 Manual:
<https://cs.brown.edu/courses/cs227/papers/neo4j.pdf>
5. Pokorný, J., Snášel, V.: Big Graph Storage, Processing and Visualization. Chapter 12 in: Graph-Based Social Media Analysis, I. Pitas (Ed.), Chapman and Hall/CRC, pp. 403 – 430, 2015.